

Sókratés

Narodil se kolem roku 470 př.n.l. v Athénách. Vyučil se sochařem, ale své povolání brzy opustil a věnoval se plně svému poslání – vyučování. Doba, ve které žil, byla charakteristická střídáním demokratické a aristokratické ústavy. Sókratés byl považován za mluvčího strany aristokratické. Po politickém převratu, kdy se k vládě opět dostali zastánci demokracie, byl Sókratés postaven před soud a odsouzen k smrti. Bylo mu vyčítáno, že vymýšlí nová božstva a kazí mládež. Jeho věznilům bylo jasné, že důvody Sókratova odsouzení jsou chabé a proto mu bylo zprvu nabídnuto, aby své výroky odvolal. Ten tuto nabídku odmítl, protože by tím popřel vše, co celý život hlásal. Rovněž odmítl možnost útěku do exilu (bylo mu 70 let) a *dobrovolně vypil číši bolehlavu do dna*. Dá se říci, že podobně jako mnoho jeho následovníků v dějinách, zemřel mučednickou smrtí. To je také jeden z důvodů, proč se zapsal do dějin světové filozofie nesmazatelným písmem.

Jelikož Sókratés po sobě nezanechal žádné písemné dílo, dozvídáme se o jeho životě a nauce prostřednictvím jeho následovníků a žáků především **Platóna a Aristotela**. Sókratova vyučovací metoda spočívala ve zvláštním druhu rozhovoru.

Nuzně oblečen, procházel se po athénských ulicích a tržištích, obklopen zástupy svých žáků a obdivovatelů. Vyučoval bezplatně a jeho vyučovací metoda se opírala o rozhovor s náhodným kolemjdoucím.

Svémi otázkami jako jsou: „*Co je dobro?*“ „*Kde je pravda?*“ „*Která ústava je nejlepší?*“ „*Co je spravedlnost?*“ doháněl svého protivníka k uznání svého nevědění. Charakteristická je jeho slavná věta: „**Vím, že nic nevím.**“ Je zde obrácený vztah mezi učitelem a žákem, kdy se žák ptá a učitel odpovídá. Sókratés, používaje sofistické dialektiky, naváděl svého žáka, aby sám nacházel odpovědi na četné otázky. Přičemž se zabýval výhradně, podobně jako sofisté, člověkem. Vždy se obracel výhradně ke konkrétnímu člověku v konkrétní situaci, ne k obecné mase lidí. Otázky, týkající se přírody, jej v podstatě nezajímaly.

Sókratés v sobě cítil jakýsi vnitřní hlas, který jej zrazuje od špatného jednání. Tento hlas svědomí nazýval „**daimonion**“, (božský). Onen hlas se stal také jedním z důvodů jeho odsouzení. Sókratés věřil v lidské dobro. „*Zlo pramení pouze z neznalosti dobra.*“ Věřil, že když budou všichni lidé zdatní (ctnostní), bude celá společnost mravně čistá. Spojoval tedy zdatnost s rozumem a to bylo to nové, co Sókratés přinesl. Jeho odkrýváním nevědění chce, aby člověk zkoumal a poznal sám sebe. Na jedné straně byl velice nábožensky založený, na straně druhé jej jeho vnitřní hlas svědomí zrazoval od mnohých činů, jež byly ve společnosti považovány za standardní. Tento vnitřní boj sváděl Sókratés po celý život. A právě situace, kdy onen daimonion uposlechl a vzepřel se tradicím, se staly terčem kritiky jeho nepřátel.

Tak, jak vedl svůj vnitřní boj, rovněž působil i ve společnosti. Měl mnoho obdivovatelů, ale rovněž nepřátel. Byl označen delfskou věštírnou za nejmoudřejšího z Řeků a tím více zmatku v hlavách zastánců tradic způsobil. Dosud bylo samozřejmostí, že pokud člověk jedná v sou- ladu s obecním míněním, bude akceptován ostatními a bude uznávaným členem společnosti.

Náhle se však ukázalo, že člověk může konat dobro kvůli sobě samému, bez ohledu na to, co se od něj obecně očekává. A přesto je to chování morálně správné. Pokud je totiž jedinec vnitřně přesvědčen, že jeho jednání bylo správné, bez ohledu na to, co si myslí většina, je to jednání správné.

Kritérium správnosti činů musí převyšovat naše bezprostřední sklony a zájmy.



INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pracovní list byl vytvořen v rámci projektu
"Nová cesta za poznáním", reg. č.
CZ.1.07/1.5.00/34.0034, za finanční podpory
Evropského sociálního fondu a rozpočtu ČR.



Uvedená práce (dílo) podléhá licenci Creative Commons
Uvedte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko

Jak již bylo zmíněno výše, veškerý svůj čas trávil Sókratés na ulicích a tržištích, kde vyučoval **bezplatně** a jako odměnu přijímal (na rozdíl od sofistů) pouze věcné dary. K životu mu údajně stačila hrst slunečnicových semen. O rodinu se příliš nezajímal a ta mu to dávala patřičně najevo. Jeho žena, **Xantipa**, se proto stala synonymem špatné ženy. Zemřel roku 399 př. n. l.

Význam Sókrata:

Sókratem vstoupila do dějin lidstva sama v sobě neotřesitelně založená autonomní osobnost.

Dodržování morálních zákonů dosud představovalo cestu ke správnému a bezpečnému životu. Náhle se ukázalo, že mravní dokonalost nemusí vést k blaženosti, ale naopak ke smrti. A přesto je to, jak Sókrates dokázal, něco *žádoucího a správného*.

Literatura:

Störig,H.J. Malé dějiny filozofie vydalo nakladatelství Zvon Praha 1991, ISBN 80-7113-041-9